

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕПОЗИТАРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 336.7

Петруновська О.В.,
студентка 4 курсу фінансового факультету
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Невід'ємним елементом організації функціонування ринку цінних паперів є депозитарна діяльність, яка забезпечує ефективний та прозорий обіг цінних паперів у державі. Також вона є важливою частиною діяльності на ринку цінних паперів, яка слугує складовою системи гарантування прав власників фондових активів.

Актуальність дослідження пояснюється тим, що на сучасному етапі розвитку економіки України великого значення набувають депозитарні послуги та їх подальший розвиток з метою забезпечення потреб економіки в інвестиціях та акумулювання тимчасово вільних коштів.

Зберігання цінних паперів, здійснення угод за цінними паперами, проведення розрахунків за цими угодами, володіння повною інформацією про поточний стан ринку цінних паперів забезпечується депозитарною системою України.

Відповідно до Закону України «Про депозитарну систему України» прийнятого Верховною Радою України від 06.07.2012 № 5178-VI депозитарна система України – сукупність учасників депозитарної системи та правовідносин між ними щодо ведення обліку цінних паперів, прав на цінні папери і прав за цінними паперами та їх обмежень, що встановлюються в системі депозитарного обліку цінних паперів, у тому числі внаслідок проведення розрахунків за правочинами щодо цінних паперів [1].

На основі дослідження провідних науковців за тематикою статті пропонується власне визначення депозитарної системи України як елемента інфраструктури фондового ринку, який здійснює реєстрацію, облік, обслуговування, передачу прав власності та їх обмеження, зберігання цінних паперів на рахунку у цінних паперах емітента через діяльність Національного банку України, професійних учасників

депозитарної системи, депозитаріїв – кореспондентів, фондових бірж, клірингових установ, розрахункових центрів, емітентів, торговців цінними паперами, компаній з управління активами, депонентів та їх правовідносин.

Як професійний учасник фондового ринку депозитарна установа здійснює діяльність щодо розміщення цінних паперів у документарній та бездокументарній формі. До документарних цінних паперів відносяться: акції, облігації, інвестиційні сертифікати, облігації державних та місцевих позик та інші цінні папери за рішенням державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, яка здійснює регулювання ринку цінних паперів та фондового ринку на всій території України.

Значення депозитаріїв цінних паперів проявляється у:

— зберіганні цінних паперів, захист інформації щодо права власності на цінні папери, забезпеченні впевненості інвесторів щодо реалізації їх права власності на цінні папери;

— виконанні розрахунково-клірингового обслуговування усіх угод з корпоративними та державними цінними паперами;

— сприянні надходженню інвестицій до України через встановлення кореспондентських рахунків з іноземними центральними депозитаріями цінних паперів [2, с. 351].

Функціонування професійних учасників фондового ринку як реєстраторів забезпечується здійсненням передачі цінних паперів, віднесених Законом України «Про депозитарну систему України» до компетенції Національного банку України, на депозитарне обслуговування до Центрального депозитарію [3, с. 268].

Розробкою цих стандартів у сфері організації системи депозитарної діяльності займаються такі міжнародні організації як: Група тридцяти (Group 30, G-30), Асоціація європейських центральних депозитаріїв (Association of European Central Securities Depositories, ECSDA), Міжнародна організація комісій з цінних паперів (International Organization of Securities Commissions, IOSCO), Міжнародна асоціація з питань обслуговування цінних паперів (International Securities Services Association, ISSA), Асоціація національних агенцій з нумерації

(Association of National Numbering Agencies, ANNA), Банк міжнародних розрахунків (Bank for International Settlements, BIS), Комітет європейських регуляторів ринків цінних паперів (Committee of European Securities Regulators, CESR), Центр європейських реформ (Centre of Europe Reforms, CER), Європейський центральний банк (European Central Bank, ECB), Азіатсько-тихоокеанська група центральних депозитаріїв (Asia-Pacific Central Securities Depository Group, ACG), Група Джуованніні (the Giovannini Group, GG), Асоціація центральних депозитаріїв Євразії.

Головною метою розробки рекомендацій і стандартів є вдосконалення процесу взаємодії між усіма учасниками розрахунків за операціями з цінними паперами та клірингу, зниження ризиків, а також удосконалення управління системою депозитарної діяльності.

Законодавче забезпечення впровадження додаткових інструментів регуляторного впливу з боку НКЦПФР та Центрального депозитарію, створить сприятливі умови для функціонування професійних учасників фондового ринку як реєстраторів. Цей процес здійснюється шляхом:

— запровадження регульованої процедури завершення провадження депозитарної діяльності професійними учасниками депозитарної системи;

— запровадження обмежень на здійснення окремих операцій учасниками депозитарної системи [4].

З боку держави необхідно забезпечити створення централізованої системи зберігання інформації та даних системи депозитарного обліку депозитарних установ з метою виключення випадків втрати інформації щодо прав на цінні папери та зловживань та надати офіційний статус збереженій інформації для її використання щодо поновлення прав на цінні папери.

Також для забезпечення організації депозитарної діяльності необхідно вдосконалити механізми виплати доходів за цінними паперами.

Шляхом впровадження зазначених кроків Україна матиме достатній економічний потенціал для розбудови національного фондового ринку та

удосконалення депозитарної системи, темпи зростання якого випереджатимуть динаміку росту валового внутрішнього продукту.

Реформування українського законодавства у сфері регулювання депозитарної діяльності професійного учасника фондового ринку відповідно до міжнародних стандартів дозволить вирішити такі проблеми:

- по-перше, з одного боку, забезпечити повноцінний вихід українських інвесторів на міжнародні ринки капіталів;
- по-друге, залучити іноземних інвесторів на внутрішній фондовий ринок, що сприятиме притоку іноземного капіталу в країну;
- по-третє, знизити рівень ризиків при укладанні угод, що прискорить проведення операцій з цінними паперами, зменшить затрати на обробку інформації.

Література

1. Про депозитарну діяльність : Закон України від 06.07.2012 р. № 5178-VI (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5178-17>.

2. Пшик Б. І. Перспективи розвитку депозитарної системи України [Електронний ресурс] / Б. І. Пшик. – Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/22874/1/50-350-356.pdf>

3. Стасіневич С. А. Удосконалення депозитарного забезпечення ринку цінних паперів України / С. А. Стасіневич // Фінансовий простір. – № 1 (17). – 2015. – С. 267-271.

4. Програма розвитку фондового ринку України на 2015-2017 роки «Європейський вибір – нові можливості для прогресу та зростання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [nssmc.gov.ua>user_files/content/70/1418204639.doc](http://nssmc.gov.ua/user_files/content/70/1418204639.doc).

Науковий керівник
д.е.н, проф.

Н. М. Внукова

Опубліковано в авторській редакції